

41248

Križevački
STATUTI.

Nova, za slovenske dijake prikrojena izdaja.

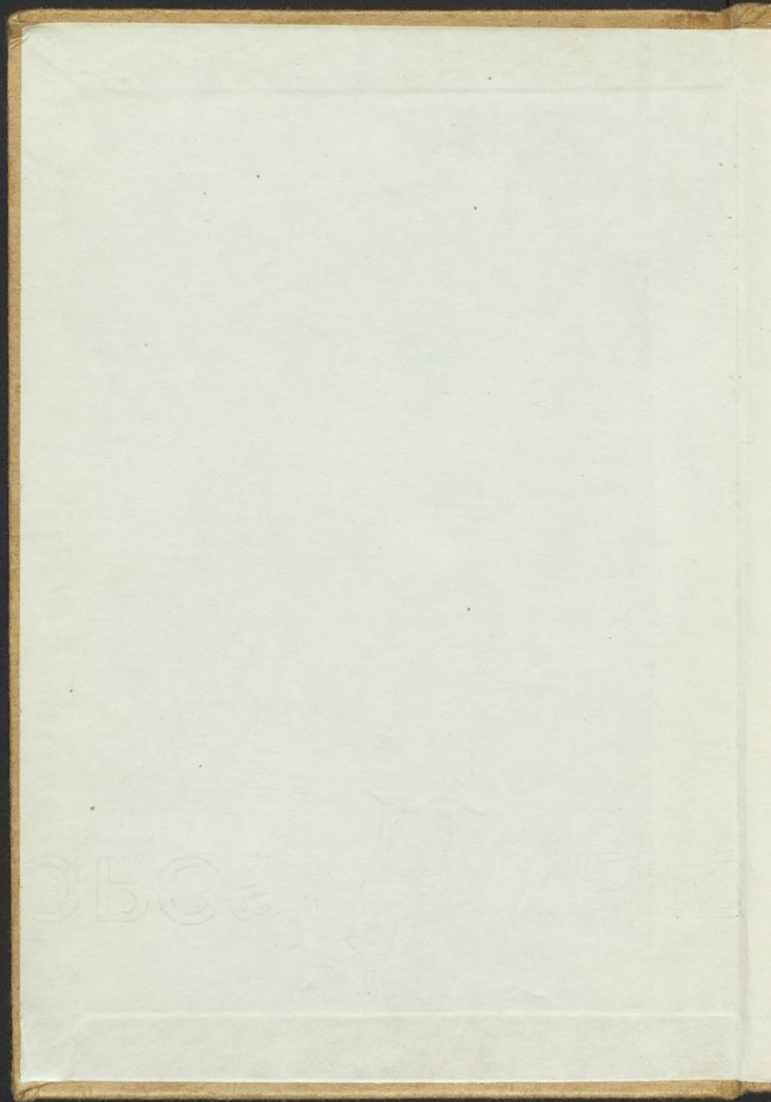
Po naročilu krokarskega zbora

uredil in izdal

J. R. Mukolovecky.

Tiskala „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani.

Križevački
STATUTI.

Nova, za slovenske dijake prikrojena izdaja.

Po naročilu krokarskega društva.

uredil in izdal

J. R. Mukolovecky.

Tiskala „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani.

41248

030004327

I.

Pojem in smoter „Križevačkih statut“.

§ 1.

„Križevački statuti“ so zakonita, iz tisočletne navade izvirajoča, od slovanskih pradedov podedovana pravila, katerim se imajo upokoravati slovanski dijaki, kader in kjerkoli se zbirajo v veselej družbi v večjem številu in po katerih se razsójajo mejsebojni prepiri.

§ 2.

V veselej družbi vladaj v prvej vrsti potrebni red. „Križevački statuti“ niso izmišljotina posameznika; one izvirajo iz neke srčne potrebe, ki je uže slavne prednike naše napotila, da so si po naravnem nagonu ustanovili zakone, po katerih so se v svojih beznicah veselili, peli in pili. — „Križevački statuti“ so izerp družbinskega življenja starih Slovanov, pravo zrcalo in ogledalo njihovega veseljaškega značaja. — „Križevački statuti“ so častitljiva tradicija naših praočetov, katero spoštuj in posnemaj ter si vdôlbi v srcé in glavo vsak pravi slovanski dijak.

§ 3.

„Križevačkim statutom“ morajo se uklanjati brez izjeme vsi dijaki sedeči pri krokarskem omizji, bodijo

si stare hiše, redni krokarji ali bruci. Ista velja tudi ostalim gostom, ki so slučajno zašli v dijaško družbo ter ne spadajo v gore naznačene predele.

§ 4.

S pričujočo izdajo „Križevačких statut“ se razveljavijo vse druge krokarske navade in razvade, ki so se morebiti tû in tàm ukoreninile mej slovanskimi dijaki.

II.

O krokarskih dostojanstvih in krokarskej pijači.

§ 5.

Po nekem prirojenem nagibu se zbirajo slovanski dijaki, kaderkoli jim dopuščajo časne in gmotne razmere, v kolikor mogoče ogromnem številu okrog jednega omizja, da se skupno radujejo pri petji in pitji. To lepo navado imenovali so uže stari Slovani „krok“. Vsi oni, kateri negujejo tá starodaven običaj so torej „krokarji“ v najširšem pomenu te besede.

§ 6.

Vsak „krok“ iměj svoj tituluš. — Sleharni krokar vedi ter bodi si v svesti, zakàj da kroka.

§ 7.

Udeleženci „kroka“ delijo se v tri rede ali vrste, v :

- a) stare hiše,
- b) redne krokarje,
- c) bruce ali brucuže.

Ostale pri omizji sedeče, oziroma vpeljane goste (nedijake) prištevati je gledé krokarskih pravic brucužem, ako jih ni kaka stara hiša ali krokar vzèl v svoje osobno varstvo.

§ 8.

„Stare hiše“ [ζῶα ἱερὰ po Aristotelu] so oni bivši redni krokarji, ki so uže dokončali nauke svoje a navzlic temu še radi bivajo v dijaškej družbi. Krokariji vzlasti pa brucuži imajo se jim nasproti spoštljivo in spodobno vesti, poslušati njih svete ter paziti na njih modre besede.

§ 9.

„Redni krokarji“ [ζῶα πολιτικά Arist.] so vsi oni slovanski dijaki, ki so se skozi jedno leto kot brucuži v krokarskej družbi odlikovali s taktnim in vzôrnim vedenjem ter vrhù tega ob konci leta s zadostnim vspehom prebili praktično in teoretično izkušnjo iz „Križevačkih statut“.

§ 10.

Pod nazivom „bruci ali brucuži“ [Βρούτιοι — ζῶα ἀψυχά Arist.] se uvrščajo vsi novodošleci-dijaki stoprav prišedši na visoke šole, ki vstopijo v krokarsko družbo s trdnim namenom, da si ob svojem časi pridobè častni naslov „rednega krokarja“. Brezuvetna pokorščina v krokarskih zadevah je njih krvava dolžnost. Njihovo gaslo bodi: „Srebro golk, zlato molk.“ V krokarskem zboru in posvetovanjih sploh nimajo veljavne besede.

§ 11.

Brucužem bodi skrb, da se tékom svojega brucužkega leta izurijo v krokarskem vedenji ter si pridobé potrebno krokarsko omiko in oliko. No vzlasti jim bodi na srce polagano, da se pridno in marljivo noč in dan učé „Križevačkim statutom“ ter se napajajo z onim svežim duhom, ki veje iz sleharne njih vrste.

§ 12.

Vsak brucuž, ki si je v svesti, da je tékom leta vestno izvrševal svoje dolžnosti ter se do dobra in na vse strani izvežbal v vseh krokarskih strokah, vlôži mesec dnî pred koncem leta prošnjo na krokarski zbor, naj mu blagoizvoli določiti dan izpita. V to svrho izbere zbor iz svoje sredine komisijo, sestojêčo iz treh starih hiš ali krokarjev. Po dobro prebitej preskušnji se povzdignejo brucuži v posebnej krokarskej seji na slovesen naçin v çastni stan krokarjev. V trajen spomin na tá velevažni trenotek izroçi se jim latinska diploma. [Glej dodatek!]

§ 13.

Za krokarsko pijaço služil je starim Slovanom srebropeni „ol“, kateri mi, njih potomci tudi „pivo“ imenujemo. Dobro pivo je gotovo najprikladnejša krokarska pijaça. V isto svrho pa nam lahko rabi tudi vino, in sicer vsa domaça vina, bodijo si štajerska, kranjska ali primorska. Za silo so dobra tudi druga vina, ki jih niso obrodila domaça tlà. Vsekakoršne

druge pijače so nedopustne ter pristnemu kroku nepristojne.

§ 14.

Pri vsakem kroku je strogo paziti na to, da si vsi udeleženci priskrbé jedne in iste pijače, rekše ali vsi piva ali vsi vina. Kedor se nimajoč v istini tehtnih vzrokov ne upokori tej določbi, odreče se samovoljno za tisti čas vsem svojim krokarskim pravicam. Dotičnik si je sam kriv, ako ga vsa krokarska družba do cela prezira.

III.

O „stolu“ in njegovem ravnateljstvu.

§ 15.

Stari Slovani bili so mehkega, mirnega značaja; ljubili so red kakor v vsem družbinskem življenji, takisto tudi v veselej družbi. Izbrali so si iz svoje sredine „kučegazdo“, ki je zapovedoval celemu omizju ali „stolu“ in katerega poveljem so se vsi radovoljno uklanjali.

Tudi slovanski dijaki posnemajoč vzôrne prednike svoje izvolijo si pri svojih krokih kako staro hišo ali pa kakega izurjenega izkušenega krokarja z vsklikom za predsednika ali „stoloravnatelja“.

Opomba: Pri tej priliki je umestno, da dva brucuža izvoljenega predsednika vzdigneta na rame ter ga preneseta na odmenjeni mu predsedniški prêstol.

§ 16.

Stoloravnatelj ali predsednik kroku ima brez-
uveljavljeno oblast nad vsem omizjem. On je nezmotljiv v

vseh krokarskih zadevah. Proti njegovim kaznim ni priziva. Kedor se njegovim poveljem ustavlja ter se punta, kedor se neče podvreči naloženej kazni, temu se je takòj odstraniti od krokarskega „stola“.

§ 17.

Pri večjih krokih, katerih se udeleží ogromno število dijakov, osobito pri krokih, ki se vršé ob posebnih slovesnih prilikah, predsedniku samemu ni moči nadzorovati celega omizja; izbere si torej v svojo podporo še druge činovnike ali pomagache, ki naj deloma pazijo na tó, da se vzdržuje red, deloma pa skrbé za dostojno krokarsko zabavo.

§ 18.

Ti činovniki so:

- a) Kontrapikuš,
- b) Fiškuš,
- c) Vunbacitelj,
- d) Pevovoj,
- e) Klobasár.

§ 19.

Kontrapikuš je najimenitnejši dostojanstvenik predsednikov. Predsednik izvoli za to častno mesto navadno staro hišo ali pa starega izkušenega krokarja. Kontrapikuš sedí na stoloravnatelju nasprotnem konci omizja. On je desna roka predsednikova, on ponavlja vsa njegova povelja ter strogo pazi, da se natančno izvršé. Okoli njega naj se zbirajo vsi brucuži, ako jim predsednik ni imenoval posebnega nadzornika. Kon-

trapikuš ima pravico kaznovati brucuže, takisto tudi oni del omizja, katerega je pri velikih krokih predsednik izrecno izročil njegovemu varstvu.

§ 20.

Fiškušu je paziti na tó, da si vsak krokar pri-skrbí potrebne in dostojne pijače ter da se prazne čaše kakor hitro mogoče zopet napolnijo. Pri njem se je javiti vsakomur, ki se za nekoliko časa hoče odstraniti od omizja. Fiškuš nima pravice kaznovati; a dolžnost mu je, da objavi stoloravnatelju vsak pre-stopek proti „Križevačkim statutom“.

Opomba: Obično imenujeta se dva fiškuša, jedni za desno, drugi za levo stran omizja.

§ 21.

Vunbacitelj je eksekutivni ali izvršilni organ predsednikov. On mora biti tvrdega neizprosnega značaja ter nastopati s tako silo, da se uporni krokar jedva njega ugledavši uže užene v kozji rog.

§ 22.

Pevovoj ali kantušminister je jako važna oseba pri krokarskej zabavi. On vodi krokarsko petje; jedini on določi ter intonuje pesem, katera se naj zapoje. Pevovoj pazno gledaj na tó, da se celo omizje udeležuje krokarskega petja ter priporočaj v kazen stoloravnatelju vse tiste, ki ali niso vsaj s čobami migali ali pa izpuščali takšne živinske glasove, da so se žalila rahločutna krokarska ušesa.

§ 23.

Klobasar je glavni govornik v krokarskej družbi. On bodi v vseh govorniških strokah v jednekeji meri izvežban ter gólči tako, da se stare hiše zadovoljno smehljajo, krokarji krohočejo in brucuži davijo in jočejo od samega smehú. Na to mesto se izvoli lahko tudi kak brucuž, ki kaže v tem oziru posebno nadarjenost.

§ 24.

Vsi izvoljeni činovniki zahvaljujejo se po gori naznačenem redu v kratkih a jedrovitih govorih na izkazaneji jim časti ter pijó v čast stoloravnatelju vse kar imajo v čaši.

§ 25.

Kader stoloravnatelj zakliče, poslúh! ali pozór! vládaj grobna tišina na celem omizji. Kedor krši ta zakon, pèri si jezik s kozjim oziroma kravjim požirkom t. j. s polovico ali z vsem, kar ima v čaši.

§ 26.

Kedor se oglasí za besedo in kedor se hoče za nekoliko časa odstraniti od omizja, pij „stempelj“ rekše polovico tega, kar ima v čaši.

§ 27.

Stari Slovani, ki nam bodijo v vsakem oziru nedósežen vzôr, črtili so nad vse — ovaduštvo. Kedor (izvzemši seveda činovnike), škodoželjno ovadi svojega sokrokarja, kaznúj se z isto kaznijo, ki doletí tudi ovadenca.

§ 28.

Vsaka tretja nazdrávica, govorjena v krokarskejš družbi veljáj stoloravnatelj.

IV.

O krokarskih prepirih.

§ 29.

Stari Slovani so se imeli radi mej soboj in v vzajemni ljubezni so jim tekli življenja dnevi. Le redkokedaj vněl se je kak prepír; a kader se je to zgodilo, ni se ta prepír reševal s krutim mečem, ki jim je visel ob boku, nego v dvoboji s pošteno krokarsko pijačo. — Takisto tudi pri slovanskih dijakih. Vsak prepír pri krokarskem omizji reševa se s tem, da se pije — „butec“ ali „butelj“.

§ 30.

Kedor se po svojem sokrokarji čuti razžaljenega, navési mu „butelja“, rekše zakríči mu glasno, da čuje vse omizje besedo „butelj“, s katero ga zove na dvoboj s krokarsko pijačo.

§ 31.

Beseda „butelj“ je največje razžaljenje, ki more doleteti poštenega krokarja. Vsakdo je torej uže po svojej krokarskejš časti dolžán, da navešenega butelja vzprejme ter izbojuje.

§ 32.

Kedor se ne čuti zmožnega izbojevati ta krokarski dvoboj, imenitj družega krokarja svojim namestnikom v tej zadevi, ako se nasprotnik s tem strinja, inace ostane butelj nerešen do prihodnjega kroka.

§ 33.

Brucuz ne sme krokarju osobno navesiti butelja, ampak le po posredovanji kacega družega krokarja.

§ 34.

Vsak butelj (izvzemši slučaj v § 32.) se mora izpiti v teku 10 krokarskih minut. (10 krokarskih = 8 navadnih minut).

§ 35.

Komur se je uže jeden butelj navesil, ta ni dolžan vzprijeti družega butelja, dokler se ni rešil prejšnji krokarski dvoboj.

§ 36.

Butelj se vrši tako-le :

- a) Obe stranki si priskrbite polno čašo.
- b) Vsaka stranka si izvoli jednega krokarja svojim pribočnikom.
- c) Pribočnika izvolita jednega krokarja za nepristranca ali razsojevalca.
- d) Nepristranec meri, ali je pijača v obéh čašah v jednakej meri, naznani in daje povelje, po katerem se izpije, ter končno jednej stranki po vestnej razsodbi prisodi zmago.

- e) Pribočnika pristopita vsak na desno stran nasprotne stranke, ter skrbno pazita, ali je dotičnik nekaj pijače izlil rekše krvavél.

§ 37.

Zmaganim rekše poblatenim se proglasi, kedor je :

- a) pred poveljem začel piti,
b) mej pitjem krvavél,
c) zadnji izpil oziroma zadnji kliknil „butelj“ ali zadnji postavil prazno čašo na mizo,
d) v čaši ostavil neko ostalino, takózvanega „janekza“.

§ 38.

Nepristrancu je vse te slučajnosti natančno v poštev jemáti ter po svojej krokarskej vesti razsoditi, komú da gre zmaga. Za svojo razsodbo nikomur ni odgovoren razven krokarskemu sodu. Radi tega mu niti stranki, niti njiju pribočnika smeta navesiti butelja.

§ 39.

Proti razsodbi nepristranca moči je priziv na krokarski sod. Krokarski sod je sploh zadnja instanca v vseh krokarskih zadevah. On sestoji iz treh starih hiš ali krokarjev. Ako nedostaje krokarjev pri omizji, sme tudi bruc sedeti v krokarskem sodu, a plačati mu je „lor“ poštene krokarske pijače radi doletele mu časti.

§ 40.

Kedór misli, da se mu je po nepristranem ali v obče po kacem drugem krokarji v krokarskih zadevah

krivica godila, skličí takòj krokarski sod in sicer s temi besedami: „Poslùh v krokarskih zadevah! Jaz sklicujem krokarski sod v svojej zadevi proti I. I. v katerem naj sedí A. kot moj zastopnik.“

§ 41.

Nasprotna stranka imenùj takòj svojega zastopnika; a celi zbor predsednika sodu.

§ 42.

Krokarski sod se mora takòj konstituirati na posebnej mizi. Predno začne svoja posvetovanja, imenùj predsednik jednega brucuža oziroma najmlajšega krokarja za uradnega slugo, ki naj privede po vrsti tožnika, zatoženca in njiju priče pred sod.

§ 43.

Krokarski sodci naj stvar natančno pretresujejo ter po svojej vesti razsodijo. Prvi sodec vodi vso obravnavo; drugi piše zapisnik. Končno razsodbo objavi tretji sodec krokarskemu zboru s temi besedami: „Poslùh v krokarskih zadevah! Krokarski sod je v svojej neskončnej modrosti račil razsoditi tako-le: da ima I. I. pravo [. . . sledé vzroki] in sicer v imenu Križevačkih statut! Troški znašajo in se delijo kakor sledí“

§ 44.

Troške krokarskega soda je prevzeti tožniku in zatožencu in sicer v razmerji, ki ga določi sod ne oziraje se na razsodbo samo. S to naredbo se zapreči

da se krokarski sodi ne sklicujejo radi malenkostnih vzrokov.

§ 45.

Proti razsodbi krokarskega soda ni priziva.

V.

O lorih in sodčkih.

§ 46.

Kader je krokarsko veselje priklopelo do vrhunca. dogaja se često, da se zdajci prikaže na krokarskej mizi „lor“ ali „štefan“, rekše velikanska posoda polna krokarske pijače, iz katere pije po vrsti celo omizje začeniši s stoloravnateljem.

§ 47.

Kedór pije iz „lora“, mora poprej izpregovoriti nazdrávico in sicer v vezanej besedi; inače zapade kazni, določenej po stoloravnateljju.

§ 48.

Slovanski dijaki imajo marsikatere brumne, hvalvredne navade, ki so jih prevzeli od starih Slovanov. Jedna najlepših je ta: Kader se slovanskemu dijaku kaj izredno veselega pripetí, skliče takoj svoje znance in prijatelje ter jim plača „en sodček al' pa dva“, da se ž njim vkupe radujejo njegove sreče. Krokariji se obično v jako velikem številu odzovejo takšnemu vabilu.

§ 49.

Kader se pije „sodček“, imenùj stoloravnatelj jednega ali če treba, dva bruca za častna točaja.

§ 50.

Točaj napólni kakor hitro mogoče vse izpraznjene čaše a poleg tega vestno pazi, da natakajóč ne potrati ter izlije dragocene krokarske pijače.

VI.

**Kakó se je krokarju vèsti v mešanej družbi sploh,
no izlasti v prisótnosti žensk?**

§ 51.

Kakor bučele v panji ne mogó biti brez mátice, takó tudi nijedna vesela družba ne more izhajati brez vodilne in zapovedovalne rôke, brez „stoloravnatelja“. Tudi nedijaki se torej često upokoravajo „križevačkim statutom“ pri svojih veselih shodih. Tù in tà, izlasti v počitnicah pripeti se krokarju, da nahaja v veselej družbi mimo nedijakov tudi zastopnice nežnega spola.

§ 52.

Ako se krokar ob takej priliki imenuje za stoloravnatelja, zahvali se dostojno na tem častnem poverjenji ter izpij polno kupo omizju na čast. Ako je družba mnogobrojna, bodi mu v prvi vrsti skrb, da si izprôsi izurjenega pomagača za fiškuža. — Temu bodi dolžnost nadzorovati, da se v redu pije, da v

kupicah ni nikakoršnih ostankov ali „šoštarjev“, in da kupica, ako se ima piti iz polne, nima „uha“ t. j. da je polna do roba. V našej domovini se obično kroka z vinom. On gledaj torej tudi na tó, da si ne bi kedó dolil vode, kader je izdana zapoved, da se pije s „suhim vinom“.

§ 53.

V vsakej veselej družbi se govore napitnice, splošne in osebne. Pri splošnih napitnicah n. pr. na čast domovini, prijateljstvu, krasnemu spolu, pije se „suho vino“ in sicer iz polne kupe.

§ 54.

Ako napiješ pojedincu, pridêni mu družico t. j. končaj svoj govor prilično z besedami: „Da nam Bog poživi našega predragega prijatelja I. I. in da mu bode lepše živeti in slajše piti, naj živi z milo in krasno gospodičino (gospó) I. I.“

§ 55.

Ako so v družbi tudi ženske prisôtne, davajo se najprej té kot družice, potem stoprav druge zvonaj družbe. Govornik gledaj, da vsakemu izmed njiju ugodi.

§ 56.

Nazdravljenec trkni najprej s svojo družico, ako je v družbi ter se ji priklóni, potem pa po redu z vsemi pri mizi. Takoj na to pa se zahválí na zdravijci, natoči si polno kupo ter govôri po prilici takó:

„Na laskavej napitnici se lepo cifrasto zahvaljujem v imeni družice kakor tudi v svojem.“ Rekši to izprazni kúpico.

§ 57.

Razvèn uže imenovanih izpregovoré se včasih še druge posebne napitnice, seveda kakor jih zahteva čas, kraj ali osobiten povod. Ako se n. pr. slavi kak god, nazdravi se v prvi vrsti godovnjak ali godovnjača in sicer obično trikrat.

§ 58.

Razumeje se, da so ženske, kar se tiče pitja, v vseh slučajih izvzête. Vsaka si lahko izbere moškega, ki zánjo pije.

§ 59.

Ako kedó ne vé, kaj je bilo nazdravljeno, mora piti „kazen“, katero mu odredí ravnatelj.

§ 60.

Kader stoloravnatelj vidi, da se družba uže z veliko težkočo dá „ravnati“, zahvali se na izkazanej mu časti ter proglasí „republiko“. Zdaj sme vsak govoriti, peti in piti, kakor mu drago.

Dodatek

k § 13. „Križevačkih statut“.

Latinski obred, po katerem se brucuži povzdignejo v častni stan krokerjev, ohranjen nam je po starej tradiciji in se glasi tako-le:

Besede promotorja:

„Nobis rectori magnifico societatis, quam „crocatoriam“ appellamus, spectabili brutiorum decano et promotori rite constituto placuit accurate deliberantibus, petitioni istorum brutiorum huic mensae adstantium solemniter rationem esse reddendam.

Qua de re vos legibus atque statutis, quae „Križevačka“ vocantur, in aeternum oboedientes fore, vinum, cerevisiam et caeteras bibendas potiones etiam non sitientes semper poturos et deficiente pecunia pumpaturos esse spondebitis atque pollicebimini?

Brucuži: „Spondeo ac polliceor.“ — Primum bibite hoc poculum in salutem, florem, crescentiam societatis nostrae, quae jamjam multos clarissimos crocatores erudivit atque erudiet.

Itaque ego promotor rite constitutus vos homines brutios . . . crocatores creos atque creatos renuntio iuribus atque privilegiis eorum orno et in sempiternam hujus diei reminiscendum diploma latinum trado.

Brucuži: „Pro collato honore et gradus dignitate gratias meas vobis offero.“

Diploma se glasi:

N. N.

h. t. rector magnificus societatis crocatoriae

N. N.

h. t. brutiorum decanus

N. N.

h. t. promotor rite constitutus

hac tabula profiteamur testatumque esse volumus, homines brutios, quorum sequuntur nomina
examinibus practicis et theoreticis bene peractis
praesente crocatorum corona in gradum „crocatoris“
solemni modo promotos necnon iuribus atque privilegiis crocatoriis ornatos esse.

Cujus rei in fidem nomina nostra subscripsimus
atque sigillum crocatorium apposuimus.

Datum anno domini MDCCC

1870

N. N. h. t. rector.

N. N. h. t. decanus.

N. N. h. t. promotor.

41248

348:189 (083)

